

Kapitel 10: Klimat

FN:S BARNKONVENTION, ARTIKEL 29 *Utbildning med särskilt syfte att utveckla respekt för naturmiljön*

10: Klimat

FN:S BARNKONVENTION, ARTIKEL 29 *Utbildning med särskilt syfte att utveckla respekt för naturmiljön*

TABAN, 10 ÅR BERÄTTAR:

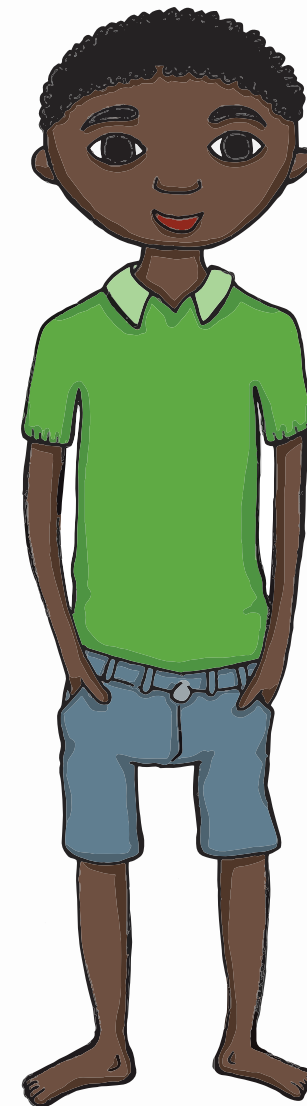
” En dag fick jag åka med pappa Lubani till Juba. Vi skulle till en fotograf. Pappa behövde foto till ett nytt pass, för han ska kanske åka till Khartoum och besöka sina vänner där. Jag fick följa med, för pappa sa att det var bra att jag också blev fotograferad. Snart kanske jag behöver ett foto till ett eget pass. Ibland åker vi till Juba för att gå på sjukhuset och ibland besöker vi släktingar som bor där. Där kan man köpa allt sådant som inte finns att köpa i Lui.

Vi stod vid vägen och väntade på bussen. Vägen genom Lui är nästan alldeles rak och äntligen kunde vi se bussen komma långt borta. Den kommer från Mundri och det står Mundri Express på den. När den kom fram till oss, var det många människor som kom springande och ville åka med. De hade väntat i skuggan under mangoträden, för det var väldigt varmt att stå i solen vid vägen. Det fanns också många som satt i bussen redan. De hade åkt från Mundri men chauffören kom ut och lovade att alla skulle få åka med. Alla som skulle åka hela vägen till Juba fick lämna sitt bagage på ett särskilt ställe. Två män klättrade upp på bussens tak. De la upp en stor presenning på taket, packade alla väskor och lådor som skulle till Juba och band fast allt med rep. Vi fick betala 150 SSP, sydsudanesiska pund (cirka 300 SEK). Det är väldigt mycket pengar för oss och pappa sa att om vi har tur, kan vi kanske åka tillbaka med

någon som kör lastbil och då behöver vi inte betala så mycket. Så körde vi iväg. Det fanns säkert 30 personer i bussen och vi hade en lång resa framför oss. Pappa sa att det är 14 mil från Lui till Juba.

Busschauffören körde fort och det var bra att vi satt så tätt tillsammans, för bussen skakade väldigt eftersom vägen var så ojämn. Det hade blivit stora hål och gropar i vägen när det regnade. Det kan bildas tjock lera på vägen när det regnar mycket och då kan det hända att bussar och bilar fastnar i leran. Nu hade det inte regnat på länge, så vägen var hård och när vi mötte stora lastbilar rök det av sand. Då kan man nästan inte se något. Jag tyckte det var spännande att sitta och titta ut genom bussfönstret. Långt borta kunde man se berg på båda sidor av vägen. Jag undrade om man kan ta sig upp på dit. Därifrån kan man säkert se väldigt långt, kanske ända till Juba. Plötsligt såg jag att det kom rök från en plats högt upp och när jag tittade länge, upptäckte jag eld. Kanske var det människor som bodde där och som höll på att laga mat.

När vi kom till floden Vita Nilen fanns det ännu ingen bro. Den hade bombats under kriget. För att man skulle kunna ta sig över floden, hade man lagt stora stenblock över floden. Vattnet gick över stenarna, men bussen klarade att köra igenom. De som körde motorcykel blev alldeles våta. Pappa berättade att när det regnar mycket,

kan det hända att bilar och bussar inte kan köra över alls. Jag hoppas att de snart bygger en ny bro.

När vi närmade oss Juba kunde man se mycket långt iväg. Det fanns bara enstaka träd och marken var alldeles torr. Då berättade pappa för mig att det beror på att alla träden har använts till ved eller till att göra träkol av. I Lui brukar vi pojkar gå ut i skogen och plocka grenar som ligger på marken och ta hem för att kunna göra eld och laga mat. Det är helt omöjligt att göra för dem som bor utanför Juba, för där finns nästan ingen skog och där bor väldigt många människor. De som bor i staden Juba köper träkol för att laga mat.

Pappa berättade vidare att marken blir obrukbar när alla träd är borta. Jorden blir hård av torka och ingen näring stannar kvar, så att ny gröda kan växa. När det sker på stora områden förändras klimatet och det blir som öken. Det är väldigt tråkigt eftersom Sydsudan har varit rikt på jordbruk och fruktodling. Men då måste det växa träd, gräs och växter, som det gör i trakten runt Lui. Och så måste människorna odla jorden, så att man får mer att skörda och att äta. Pappa sa att om vi lär oss att odla marken mer effektivt i Lui, så skulle vi kunna köra med det vi skördar till marknaden i Juba, sälja det där och tjäna pengar på det. När jag frågade varför ingen gör det nu, såg pappa sorgsen ut och sa att ingen har kunnat odla och sköta jorden under hela den tid som kriget pågick. Då måste alla tänka på att skydda sig för bomber, landminor och skövlingar. Och många gjorde ju som vi och flyttade till Khartoum eller till Uganda. Men nu är vi tillbaka!

Fakta

Sydsudan har ett utpräglat tropiskt klimat med små variationer i temperatur och nederbörd.

DAGSLJUS

Sydsudan ligger nära ekvatorn, därför är dag och natt ungefär lika långa. Solen går upp ungefär klockan 7 på morgonen och går ner ungefär klockan 7 på kvällen varje dag. Solen lyser 6 – 9 timmar/dag året runt.

ÅRSTIDER OCH KLIMATFÖRÄNDRING

I Sydsudan brukar säga man att det finns två årstider: regnperiod (april–december) och torrperiod (december–april). I april börjar det regna, ibland inte förrän i maj. Regnperioden kommer senare och senare varje år, vilket skapar oro bland människorna. Läs mer om klimatförändringar, till exempel www.sida.se/Svenska/Bistand--utveckling/Globala-utmaningar/Visste-du-detta-om-klimatforandringar/

TEMPERATUR OCH NEDERBÖRD

Människor pratar ofta om vädret i Lui liksom vi i Sverige gör. Man pratar mycket om regnet. Om det regnar mycket eller regnet inte kommer klagar man, men om det regnar en dag efter en lång period av torka, blir människor väldigt glada.

Under torrperioden klagar man mycket på att det är så varmt. Många har med sig en torkduk, en liten handuk att torka ansikte, huvud och händer med. Mitt på dagen är det ofta alldeles för varmt för att arbeta. Då sitter männen gärna under ett stort träd, dåsar eller pratar med varandra. Kvinnorna brukar stanna hemma. I skolan har man lov december – februari eftersom det är alldeles för varmt för barnen att gå till och från skolan.

Det regnar 2–13 dagar/månad. De enda månaderna då det knappt regnar alls är december och januari. Totalt faller i genomsnitt 958 mm nederbörd i Sydsudan (Juba) per år, jämfört med 510 mm i Sverige (Stockholm).

Årsmedeltemperaturen är nästan 30 grader. På natten är det ungefär 20 grader varmt året om och på dagen kan det vara upp till 40 grader. I Sverige varierar ju temperaturen mycket beroende på om det är sommar eller vinter och om man är i södra Sverige eller i fjällvärlden. Medeltemperaturen för hela året är beräknad till +3 grader för hela landet och +6 grader för södra Sverige.

Mer om vädret i Sydsudan finns på Landguiden: www.landguiden.se/Lander/Afrika/Sydsudan/Klimat och på Mitt resväder: www.mittresvader.se/l/vadret-sydsudan-temperatur-klimat.php

BUSSPRISER

Priset på bussen kan variera. Få passagerare ger lägre pris, många ett högre pris. Det är lägre pris till Juba än från Juba. Man kan även få betala för bagaget. Barn kostar lika mycket som vuxen.

KOLMILA

Se mer fakta kap 2, *Hemma*.

TIPS 1

Samtal

BARNKONVENTIONEN

Samtala utifrån artikel 29 i barnkonventionen om att barnets utbildning bland annat ska syfta till att utveckla respekt för naturmiljön. På vägen till Juba visar pappa för Taban hur skogen har skövats och marken förstörts. Han förklarar att det beror på att man har använt träden till att göra träkol att användas till matlagningen. Vad har ni lärt er i skolan eller i förskolan om hur viktigt det är att man är rädd om naturen?

GRUNDKÄNSLOR

Samtala om till exempel glädje i att få göra en lång resa; sorg i att inte kunna odla på marken på grund av för lite eller för mycket regn, skogsskövling eller krig.

TIPS 2

Andakt

BIBELTEXTER:

Skapelsen – ta hand om
(1 Mos 1:26-31)

Noa och översvämningen
(1 Mos 6:9 – 8:19) Läs den gärna i en barnbibel.

Moses och folket i öknen
(5 Mos 2:1-7)

SÅNGFÖRSLAG:

Lova Herren, vers 2, KS 16,
BPs 2

Om jag vore en liten mus,
BPs 126

Tistlar, törne, ökensand, KS 42

Tack för jorden som vi fått,
BPs 168

BÖN:

Gud, förlåt oss när vi förstör och skadar din vackra skapelse. Hjälp oss att vara aktsamma om alla djur och växter. Led oss att ta beslut som räddar vårt jordklot.
Amen

TIPS 3

Världskarta eller jordglob

Peka ut Sverige, Afrika, Sydsudan, ekvatorn på en världskarta eller en jordglob.

Titta på olika typer av kartor över världen, till exempel kartor över klimat, vegetationszoner och nederbörd. Jämför hur det är i Sverige och i Sydsudan.

TIPS 4

Avstånd, vägkarta

Hur långt kommer du om du åker 14 mil?

Hur lång tid tar det? Om du går, cyklar, åker bil, åker buss, åker flygplan?

Hur lång tid tar det? Om det är på en skogsstig, en grusväg, en asfaltväg, en motorväg eller fågelvägen?

TIPS 5

Laga mat

Prova olika värmekällor för att koka vatten eller laga mat: öppen eld med ved, ”grill” med träkol, gasspis eller elispis.

TIPS 6 Solenergi

Här är tre experiment från Experimentbanken www.experimentbanken.kc.lu.se i kapitlet *Om kallt och varmt*.

EXPERIMENT 4: BRÄNNGLASET.

Det här kan du göra en solig dag. Solen kan antingen skina in genom fönstret, eller också kan du vara ute. Tag ett brännglas och försök bränna hål där det är vitt. Hur går det?

Försök nu istället där det är svart, till exempel på en bokstav i en rubrik. Hur går det?

EXPERIMENT 5:

BLIR SVART VARMARE ÄN VITT?
Solen måste skina när du gör detta!

Tag två djupa papptallrikar. Håll salt i den ena, jord i den andra, så att det blir 2 cm högt. Stick i termometrar. Läs av temperaturen.

Låt tallrikarna stå i solen i 10 minuter och läs av temperaturen igen.

*Var blev det varmast?
Hur mycket steg temperaturen?*

I saltet ..... °C

I jorden ..... °C

EXPERIMENT 6: VI GÖR EN SOLFÅNGARE.

Solen måste skina när du gör detta experiment också! Håll vatten i en djup vit papptallrik och en svartmålad tallrik. Mät temperaturen. Låt tallrikarna stå i solen i 10 minuter. Mät temperaturen igen.

*Var blev det varmast?
Vilken temperatur fick du?*

I vit tallrik ..... °C

I svart tallrik ..... °C

TIPS 7 Klimatförändring

Vad skulle hända om alla träd försvann? Samtala utifrån Vi-skogens kampanj *Livet utan träd*, www.viskogen.se/vad-vi-gor/kampanjer/

Panda Planet är Världsnaturfonden WWFs sajt för barn och unga 8–14 år. Där finns förslag på aktiviteter, spel. Det finns även en tidskrift, se www.pandaplanet.se/

LÄS MER PÅ:

Världsnaturfondens hemsida www.wwf.se/ om klimat, klimatförändringar, växthusgas och mänsklig påverkan

Svenska kyrkans hemsida www.svenskakyrkan.se/klimat om klimat och hållbar utveckling

TIPS 8 Odling

Gör odlingsexperiment med lite vatten/lagom vatten/ mycket vatten, varierande ljus och värme. Vad behövs för att ett frö ska gro? Vad behöver en växt för att leva?

FÖRSLAG PÅ BÖCKER:

Lena Andersson & Ulf Svedberg, *Maja tittar på naturen*, Rabén & Sjögren, 1983

Christina Björk, *Linneas årsbok*, Rabén & Sjögren, 2009

Kristin Dahl, *Blött, sött och salt: allt om vatten*, Alvina förlag, 2010

Pelle Eckerman & Gunnar Grähs, *Solkatt, vindstrut och vattenhjul*, Bonniers Juniorförlag, 1991 (Denna bok finns endast på bibliotek och antikvariat.)

Lars Levemark & Klas Fresk, *Biologiska experiment Serie: Tom Tits*, Alfabeta, 2005

BILDER

Galleri 1

Visar 1-12 av 12 bilder

Vägen, Lui-Juba

Vägen, Jubas utkant

Vägen i lera

Vägarbete

Utanför Juba

Träkols-försäljning

Nilen, vadställe

Nilen, bron sönder

Möte lastbilar

Familj på väg

Mundri Express

VÄSKAN

*Väskan finns att låna genom
Sensus, Lund*

Sedlar

Spis

Torkduk